

M. P. C. P.

Valentini Thebani Gon
v April 1618
Francofurti ad Viadrā

Σὺν Θεῷ
 QUÆSTIONUM THEOLOGICARUM EX EPITOME FORMULÆ CONCORDIÆ
 DECAS IX.

DE
 CEREMONIIS
 ECCLESIASTICIS,

PRÆSIDE
 POLYCARPOLYSERO
 SS. Theol. Licentiatō & Profefs.
 Extraordinario.

RESPONDENTE
 M. FRIDERICO LYSERO
 Brunsvigâ-Saxone.

Disputabitur ad diem 10. Julij horis pomeridianis.

WITTEBERGÆ,
 Excusa à JOH. GORMANO, Anno 1611.

MAGNIFICA,

REVERENDA, CONSULTISSIMA,
DIGNITATE, PRUDENTIA, AUTORITATE
PRAECELLENTISSIMIS

Dn. ANDREÆ OSIA NDRO,

S.S. Theologiæ Doctori & Professori
INCLUTAE ACADEMIAE TUBINGENSIS
Cancellario, ejusq; Ecclesiæ Præposito,

Dn. LEONHARTO KÖPPE-

L IO, J. U. Doctori.
ILLUSTRISSIMO ELECTORI SAXONIAE
à consilijs Appellationum & Ecclesiasticis,

Patruo, Adfini & Patronis meis colendis
summè, perpetim,

Disputationem hanc Theologicam.

D. I. C. O.

M. FRIDERICUS LYSERUS
Brunsviga-Saxo.

DISPUTATIO IX.

Ex Epitome Formula Concordia,

De

CEREMONIIS EC- CLESIASTICIS.

QUESTIO I.

Quid sunt Adiaphora?

T H E S I S I.

Quae levis momenti res est controversia Adiapho-
ristica, ut multi putant: cum constet ex Actis cap.
15. quod primum in Ecclesia Novi Testamenti, idque
Apostolicum Concilium, maximam partem
propter hanc ipsam convocatum & celebratum sit.
II. Quam atrox etiam & diuturna inter Au-
gustanae Confessionis Theologos concertatio de cere-
monijs & ritibus Ecclesiasticis, praecipue quoad usum eorum legitimum, orta
sit, libri Patrum memoria edicti satis testantur.

III. Variè autem appellantur à Scriptoribus Ecclesiasticis: Basili-
us vocat *ἡσώτα* quasi *ἑσώτα* *ἡσώτα*, interprete Nazianzeno, quod
nec mandata, nec prohibita, nec bona nec mala: Chrysostomus *Ἀδιάφορα*
nominat, quia bonis & malis communia, & per se conscientiam u-
rentis non afficiunt.

IV. Pontificijs, nec contra Scripturam, nec *ἑσώτα* dicuntur, re-
spectu causae efficientis & modi, quo ad nos pervenerunt. Vulgo dicuntur
Ceremoniae vel ritus Ecclesiastici, id est, gestus & actiones externae,
quarum

quarum partim in administratione sacrorum publica, partim in privato divini cultus exercitio usus est.

V. Sunt verò Adiaphora, actiones externæ ab hominibus excogitatæ, mediæ liberæ & non onerosæ, ordinis & decori gratia ad ædificationem Ecclesiæ institutæ.

VI. Actiones dicimus; sunt enim tria actionum genera; scilicet, mandata, prohibita & mediæ, quæ nec mandata nec prohibita, ideoque in se non bona nec mala sunt.

VII. Autor autem harum actionum non Deus in verbo suo, sed homines sunt, sive Ecclesia: licet enim in genere in verbo Dei comprehendantur, tamen in specie, & expressè in eo non inveniuntur, aliàs non humanis sed divinis accenserentur traditionibus.

IX. Naturam quod attinet & eam paucis definitio explicat. Requirit enim 1. Ut sint actiones mediæ, quæ sine peccato servari possint; hoc enim si non esset, prohibita essent: 2. Liberæ, quoad observationem & omissionem: necessitas enim naturam Adiaphoricarum actionum impugnat.

IX. 3. Non onerosæ; moderatio adhibenda, ne sint nimia illa ceremoniæ, & servilibus variorum rituum oneribus Ecclesia prematur. Semper enim judicatum fuit, Ecclesiam, quo simpliciore utatur rituum modo, eò Apostolicæ conformiorem esse.

X. 4. Utiles, non quidem ad salutem, alias enim necessaria essent: Sed 1. ad τὰ ἔξω, 1. Cor. 4, 40. ut ordinatè omnia fiant: ordine autem fiunt res, cum suo quæque loco & tempore fiunt, & à personis idoneis. D. Mylius. Ex hoc ordine fluit pax & tranquillitas Ecclesiæ, quam omnes conservare decet.

XI. 2. ad εὐχρημοσύνην, 1. Cor. 4, 40: quæ non theatrica vel Regalis debet esse, ut Pontificij delirant, sed ad gravitatem composita, ut externis ritibus ostendatur, quid de interno religionis cultu sit sentiendum.

XII. 3. ad ὀμολογην Ecclesiæ, 1. Cor. 14, 26. ne infirmos in hoc genere rerum offendamus, vel conscientijs loqueos incauti ponamus. Hactenus definitio explicatio.

QUÆSTIO II.

Suntne Adiaphora cultus divinus aut ejus pars?

13. Ritus

XIII. Ritus Ecclesiasticos pro lege tenendos, Augustinus ad Casul. Presb. scripsit; ideoq; à Pontificijs pro cultu immediatè & per se Deo placente habentur.

XIV. Sed repugnat hoc natura Adiaphororum; imò ipsis cultibus divinis.

XV. 1. Adiaphoron, medium quid est, nec mandatum, nec prohibitum: Cultus verò divinus mandatus est à DEO, & quidem in Decalogo, qui ostendit, quæ opera faciendæ, ut placeant DEO.

XVI. 2. Adiaphoron Liberum est servatu & omisso: Cultus verò divinus omnino necessarius, adeò ut sine peccato mortali omitti nequeat, habet enim expressum Dei mandatum, quod qui violat, peccat.

XVII. 3. Adiaphoron utile quidem debet esse, sed non ad salutem: Cultus verò divinus necessarius est ad salutem, non quidem promerendam aut conservandam, (Luc. 17, 10. cum omnia feceritis, dicite servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus) sed demonstrandam & alijs patefaciendam.

XVIII. 4. Adiaphoris frustra DEUS colitur Matth. 15, 9. imò non tantum frustra colitur, sed etiam ignominia afficitur, si scilicet opinio cultus accedat: sic enim Theophylactus super illum locum Matthæi: Frustra colunt, & putant se colere DEVM, qui per opera illum dehonoraunt. Et Paulus hoc respectu ea seductionum loco habet Coloss. 2, 18.

XIX. Si ergo etiam Socrate teste, unusquisque DEVS sic colendus est, quomodo seipsum colendum præcepit: utique cultus rationem divini non habebit, quo se coli DEVS ipse negavit.

XX. Nihil tamen hic detractum volumus Adiaphoris, sed vitiositatem in usu eorum monstramus: Adiaphororum enim bonitas & vitium ex usu demum elicitur: bona ergo sunt, si bonus est usus; mala, si vitiosus. Opinio autem cultus si adiaphoris affingitur, vitiosus ipsis usus tribuitur, qui facit, ut non amplius sint adiaphora licita, sed prohibita & damnata.

XXI. Etsi verò cultus divinus non sunt, versantur tamen circa cultum, cui ancillantur & cultores; quia faciunt ad bonum ordinem, & excitandam virtutem; Præparatoria ergo est, quæcumque in rebus istis suscipitur exercitatio.

QVAE.

QUÆSTIO III.

In numerumne Adiaphororum ponenda
sunt, quæ ab Adiaphoristis in illum
sunt relata?

XXII. Ea est Diaboli astutia, ut cum aperto Marte Ecclesiam vastare nequeat, intestinis excitatis dissensionibus, gravissimos motus cocitet, Doctores inter se committat, ut qui veritatis defensionem & propagationem unà cum alijs suscipere debebant, odijs immanisimis illos prosequantur, calumnijs & mendacijs onerent, & apud imperitos suspectos reddant.

XXIII. Tristissimum hujus rei exemplum vidimus in bello Adiaphoristico; quod diu graviterq; Ecclesiam nostram exercuit, tantumq; ei vulnus inflixit, ut annis bene multis sanari haud potuerit.

XXIV. Occasionem verò ei præbuit Sphynx Augustana INTERIM dicta, Anno Christi 1548. enata, fraudibus plena, pietatis tamen specie induta, ut ab ijs, qui obiter illam perlegerent, fucus ille non faciliè agnosci & deprehendi posset.

XXV. Primarius ejus quidem autor Cæsar erat, cui tota Religionis causa à statibus imperij permissa erat: sed is negotium, hunc librum componendi dedit quibusdam Theologis, numero quidem paucis, in religione verò dissidentibus.

XXVI. Erat enim Michaël Sidonius Papista acerrimus: Johannes Agricola Islebius Lutheranus, & quidem uti videri volebat, constantissimus: Hos inter medius erat Julius Pflugius Neutralis, qui nec à Lutheranorum, nec Pontificiorum partibus candidè stabat.

XXVII. Inter hos ergo ut tandem conveniret, alter alteri aliquid concederet, necesse fuit: vera ergo falsis miscebant, quisq; sua dogmata sophisticè & insidiosè infarciebat, & cothurnum consiciebant.

XXVIII. Liber hic Cæsari, ut oblatus esset, statim Ordines Imperij convocavit, librum exhibuit, & ut usque ad Concilium secundum illum pacificè viverent, neque quicquam contra illum molirentur aut scriberent, severe mandavit.

XXIX. Cæterum Mauritius Elector, cum Cæsari in omnibus, in quibus piè & bona conscientia posset, obsequi vellet & cuperet, rem omnem cum suis communicat, & cum primis Theologorum censuras & judicia in-

XXX. Hi tum timidiore, varijs in locis conveniunt, & de Adia-
phorum usu multis disputant, de Libro quoq, interimistico judicium suum
exponunt, quem neq, in totum rejiciebant, neq, prorsus approbant, me-
diam ingressi viam, quam putabant tutissimam.

XXXI. Protestabantur quidem in doctrinalibus, se non posse vel tan-
tillum redere, in Adia-phoris verò se non detrectare aliquam servitutem,
quæ expers esset impietatis; hac spe, ut bellum hoc modo averteretur, & me-
diocri Ecclesiæ status retineretur.

XXXII. Hoc etiam fucò, quod in Adia-phoris tantum cessio aliqua
fieret multos incautiores dementabant, & exaggeratione periculi, quod
scholis & Ecclesiis nostris imminere putabatur, timidiore terrebant, &
quod volebant & suadebant, facile obinebant.

XXXIII. Sed quænam quæso & qualia sunt illa Adia-phora,
quæ in gratiam Interim suere mutata, vel recepta? Maximam partem il-
licita, hoc est, impia, blasphema & supersticiosa: imò non tantum Adia-
phora, sed etiam præcipua Religionis capita fuerunt conspurcata & labe-
facta hac turpi & Theologis indigna cessione: Principalia notabimus.

XXXIV. In Religionis capitibus. 1. Justificationem
præcipuè fidei asscribunt, ut aliquid bonis operibus relinquunt; Acta Sy-
nod. V 1.

2. Bona opera etiam ad salutem necessaria statuunt. K k 3.

3. Liberum aliquod Arbitrium homini tribuunt in sui conversio-
ne, aliquam scilicet voluntatis actionem. I i 3.

4. De Sacramentorum numero nolunt cum quoquam rixari.
G g 1.

5. Confirmationem doceri & servari volunt & ad hanc utilem
ceremoniam instaurandam sua sponte parati sunt. S s 2.

6. Partes Pœnitentiæ sive Carnificinæ Pontificiorum haud obscure
approbant. T y 2.

7. Missam, horrendam illam abominationem, in oppidis singulis die-
bus fieri deternunt. T t 1.

8. Uctionem licet in his terris multis jam annis in usu non fuit, u-
surpare licere consulunt. T y 2.

9. Ordinationem ministrorum ab Episcopis petendam, & ministros
p̄ḡ illorum ceremonijs ordinari debere judicant. T y 2.

10. Tandem Pontifici Romano Antichristo primatum resti-
tuunt,

suunt, sub conditione tamen vix possibili, si sanam doctrinam & veros Dei
cultus non persequatur, S. 3.

XXXV. In Adiaphoris restituendis valde etiam liberales erant
eum temporis Theologi:

1. Salis usum in baptisate concedebant, modo non exorcisari sa-
lii. Tt. 4.
2. Cereum usurpare volebant, etsi apud illos in usu non erat. Tt. 4.
3. Baptisum una cum alijs pietatis Christiane Veteribus cere-
monijs usurpandum, se docere velle promittebant. Ty. 1.
4. Idem de confirmatione sentiendum, ut videlicet manuum im-
positio, pie preces & ceremonie usurpentur. Ty. 1.
5. Ceremonias in Missa usitatas adhibendas esse st. tuebant. Ty. 2.
6. Inter Festa solenniora referebat; Festum corporis Christi, &
Festa Virginis Mariæ, quorum nonnulla manifestè idololatrica. Ty. 3.
7. Quinta & sexta die Hebdomados, in jejuniis etiam Quadragesi-
me à carnibus abstinendum, & hanc ut politicam constitutionem ad
mandatum Cesare Majestatis servandum putabant. Ty. 4. quia esus car-
nium vetatio bene ferri possit. S. 3.

XXXVI. Et hi sunt precipui flosculi & tetra Paradoxa Adia-
phoristarum, quibus precipuos articulos horribiliter corruerunt, mani-
festè impia reduxerunt, & fœdissima collusione cum hostibus inita verita-
tem Evangelij prodiderunt.

XXXVII. Deceperunt optimum suum Principem Mauriti-
um, cui, sic fatentibus ipsis in Actis Synod. C. 1. omne negotium de A-
diaphoris tantum fuit: sic ergo precipuorum Articulorum corruptelas titu-
lo Adiaphororum Principi & Ecclesie commendare non erubuerunt.

XXXVIII. Et licet sepius admonerentur, ab incepto ut desisterent,
nec à puriore doctrina tam periculosè exorbirent; nullum tamen errorem
agnoscere volebant, sed paradoxa sua palliabant, fucabant & mordicus de-
fendebant.

XXXIX. Ex hac concertatione bellum hoc Interimisticum
enatum, diuturnum illud & satis periculosum, de quo in sequentibus plu-
ribus.

QUÆSTIO IV.

An Adiaphora nullo modo necessaria sed
simpliciter indifferentia sint?

Pont-

- XL. Pontificij necessitatem Adia phoris affingunt eamq; simpli-
cem, siquidem cultus rationem habere, statuunt, ut Quest. 2. videmus.
- XLI. Hinc Victor Pontifex Romanus, Asiaticas Ecclesias Pas-
chatis Iudaei retinentes diem, neque Romanum observantes, excommu-
nicandas esse censuit. Scilicet secundum illud Pauli ad Col. 2, 16. Nemo
vos iudicet in parte diei festi, aut Neomenia aut Sabbathorum. IIII
- XLII. Inveniuntur alij, qui hanc adia phorian nimis laxè interpretan-
tur, & licentiã inde extruunt, quasi sine ulla exceptione, quoties & quomo-
do libet, ceremonias usitatas vel omittere vel usurpare liceat sine peccato.
- XLIII. Verum dupliciter considerari possunt Adia phora, vel sim-
pliciter & per se, vel Relatè & per accidens.
- XLIV. In se & per se considerata Adia phora, libera sunt & muta-
bilis; quia res mediae sunt & libera, servata scilicet & omissa.
- XLV. Per accidens, verò quandoque res per se mediae mutant suam
naturam & aliquo modo obligant, ac fiunt necessariae.
- XLVI. Ad vero 1. vel ratione temporis, quando ad tempus tole-
ratur, quod successu temporis abrogatur.
- XLVII. 2. Vel Loci, apud diversos enim populos variat natura ve-
rum Adia phorarum; moribus autem illorum, quibus cum versamur, accom-
modare nos decet, ne scandalum alijs demus.
- XLVIII. 3. Vel Personarum: apud infirmos enim toleratur, quod
non fertur inter confirmatos, & huc pertinet illud, 1. Cor. 10, 22. Omnia
mihi licent, sed non omnia expediunt &c.
- XLIX. 4. Vel legitimi mandati, quando id quod medium est le-
gitimè vel præceptum vel prohibitum est. Etsi enim in libertatem vocati
sumus Gal. 5, 13. tamen obedientia Magistratui Politico & Ecclesiastico de-
bita, hac libertate non sublata est.
- L. Si quid ergo in se adia phoron, ob adificationem tamen ab illis præce-
ptum vel prohibitum; non pro lubitu faciendum & omittendum. Etsi enim
illi conscientiam propriè non ligant: ordo tamen & laudabilis constitutio
violari sine læsione conscientiae non potest.
- LI. Et hac obligatio vel necessitas, neq; Apostolis, neque Spiritui Sancto
displicuit, cum in Ecclesia primitiva suffocari & sanguinis necessariam ab-
stinentiam constituerunt, Act. 15, 20.
- LII. 5. Vel casus confessionis. Ceremonia enim quando fiunt pars
Confessionis, (Confessio enim consistit non tantum in dogmaticis, sed etiam

B

adia pho-

adiaphoricis, ut concertationes Pauli testantur) non amplius sunt Adiapho-
ra: quia in casu Confessionis nihil est Adiaphoron.

QUÆSTIO V.

Ergo mutare non licet Adiaphora!

LIII. Si necessitas simplex statueretur Rerum Adiaphorarum, pro
qua Pontificij dimittant, utiq; mutatio nulla concederetur; Verum quia
necessitas, quæ admittitur in Adiaphoris, oritur ex accidente, respectu diver-
sarum circumstantiarum, his mutatis vel sublati, tollitur etiã omnis necessitas.

LIV. Verissimè ergo Concordia ait p. 615. Credimus, docemus & con-
fitemur, Ecclesie Dei, ubivis terrarũ, & quocũq; tempore licere pro re nata,
ceremonias tales mutare, juxta eam rationem, quæ Ecclesia Dei utilisima,
& ad adificationem ejusdem maxime accommodata judicatur.

LV. Assertionis hujus has datus rationes 1. In libertate, quæ Christus
nos liberavit, standum, nec iterum iugo servitutis nos subicere debemus
Gal. 5, 1. Sed Christus non tantum nos liberavit à maledictione Legis, & æ-
terna damnatione, sed etiam simpliciter à ceremoniali lege, quæ ad Chri-
stum usq; durare debuit Matth. 23, 13. Dan. 9, v. ult. Et Paulus ad E-
phesios 2, 14 dicit, illas Leges, quæ faciebant discrimen inter Iudeos &
gentes, esse abrogatas & interstitium maceris dirutum: cujus abrogationis
manifestum testimonium est ipsa destructio templi, quæ ideo facta, ne exi-
stimeretur ritus esse necessarios. Ergo in illa libertate standum.

LVI. Nec est ut excipiant, de Iudeorum ritibus hic agi, non Christiano-
rum: Respondemus enim, Pontificiorum ceremonias Iudaismo accommo-
datiores quàm Christianismo, imò ex illo mutuatas. Et cum in genere cere-
moniarum necessitas tollatur, equè hæc ratio nostro militat tempore, quam
tempore Apostoli Pauli & Ecclesie primitivæ.

LVII. Nemo tamen largius hinc concludat, omnem ceremoniarum u-
sum à Scriptura ibi locorum sublatum: contrarium enim Epistola Pauli te-
stantur, cum primis, quando ordinem & decorum in congregationibus Ecclē-
siasticis observandum monet, 1. Cor. 14, 40. Necessitas ergo & onus
multitudinis rituum sublatũ: ipsi ritus non omnino damnati.

LIX. 2. Qui dies observant & menses, de illis metuumdum, ne forte
frustra audiverint Evangelium. Gal. 4, 10. Sed qui mutationem cere-
moniarum non concedunt, sed necessariam observationem urgent, illi dies &
menses & alias ceremonias observant. Ergo.

LIX. 3. Si Sabbatum Iudeorum, à Deo præceptum, mutari potuit, in diem Dominicum, quidni etiam reliqua ceremonialia talem subirent mutationem. Expressum id habemus Col. 2, 16. Nemo vos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut neomenia.

LX. 4. Qui habet potestatem aliquid instituendi, is quoque potestatem habet id ipsum rursus abrogandi. Ecclesia potestatem habet ceremonias instituendi. Ergo. Exempla non desunt.

LXI. Apostoli abstinentiam sanguinis & suffocati, Act. 15. constituerunt, cuius usus hodie in toto orbe Christiano exolevit. Eosdem Trinam immersionem in Baptismo instituisse, antiquitas tradit, sed & hæc ceremonia, sicut & alia multe in usu jam esse desierunt.

LXII. Rituum ergo hæc certa manet conditio, ut liberam habeant observationem, & pro re nata mutari possunt.

QUÆSTIO VI.

Sed à quibus & quomodo hæc mutatio instituenda?

LXIII. Certum est illius esse mutare & abrogare ceremonias, cuius est instituere: Hoc verò Ecclesie ascribitur. Ergo & illud.

LXIV. Errant ergo Calviniani, quando magistratui politico potestatem liberam ceremonias suo arbitrio obtrudendæ aut abrogandi concedunt. Non enim Ecclesia ex solo magistratu constat, sed etiam ex Pastoribus & Auditoribus. Est sanè nutritius Ecclesie, & custos etiam primæ tabule pius Magistratus, sed non Dominium propterea ei conceditur, verum Ministerium Ela. 60, 12. & c.

LXV. Susceperunt etiam emendationem religionis p̄i Reges in Veteri Testamento, sed non ipsi soli, verum Prophetarum opera & studio id perfecerunt.

LXVI. Quod ergo omnes tangit, ab omnibus unanimiter suscipiendum, ita tamen ut ordo observetur, hoc est, primæ tribuantur Ministerio Ecclesiastico, est enim res Ecclesiastica: secundæ Magistratui, qui executor est: tertiæ populo, qui iudicat etiam & approbat. Totius ergo Ecclesie est mutare Adiphora.

LXVII. Duplex autem Ecclesie est status & conditio: alias enim tyrannide hostium veritatis pressa est, in quorum gratiam nullus Adiphoron abrogandum vel recipiendum, ut sequens quæstio docebit.

LXXIX. Aliàs libera est, & suo jure omni ex parte utitur, atque tam pro lubitu & arbitrata suo potest, vel non potest mutari, abrogare, retinere ceremonias.

LXXX. Sed in tali mutatione duo attendenda: Modus & Finis.

LXXXI. Modus non sit viciosus, hoc est, non Calviniano more Reformatio templorum & ceremoniarum bipenni instituat, sed verbo DEI ita ut Libertatis Christianæ cum primis ratio habeatur.

LXXXII. Si ergo sunt ceremonie, quæ vitium contraxerunt, in initio vitium ex verbo DEI removendum, & ex animis hominum extirpandum; deinde si consultius Ecclesiæ videbitur, ipsa ceremonia antiquanda; vel si nihil mali hinc metuendum, liberè retinenda.

LXXXIII. Ex fine etiam de actione judicium fit: cavendum ergo ne mutatione vel receptione ordo & decorum Ecclesiæ turbetur, vel infirmiores in fide turbentur.

LXXXIV. Quando enim modus, ut abrogatio infirmiores offendat, aut Ecclesiæ turbet, aut puriorem religionem nostram multis suspectam reddat, satius est, ut talis abrogatio omnino intermittatur. D. Hutterus.

LXXXV. Quousq; etiam infirmis in fide, in usu rerum istarum externarum, bona cum conscientia cedere possimus; Apostolus Paulus perspicue non modo verbis, verum etiam suo ipsius exemplo docuit, in Epistola ad Romanos & Corinthios.

QUÆSTIO VII.

Nūm verò tempore persecutionis vel edendæ Confessionis, in gratiam hostium talis mutatio concessa?

LXXXVI. Ad hanc quæstionem ita respondet nostra Concordia p. 615. Credimus, docemus & confitemur, quod temporibus persecutionum, quando perspicua & constans Confessio à nobis exigitur, hostibus Evangelij in rebus Adiaphoris non sit cedendum.

LXXXVII. Malè ergo fecerunt Theologi illi, qui tempore Interim ceremonias abrogatas, & maximam partem impias, postulantibus & urgentibus adversarijs, in usum revocarunt: cum constaret palàm & omnibus, hoc fuisse adversariorum consilium, ut hac cessione facta paulatim, at occultè sinceram doctrinam oppugnarent, & falsa sua dogmata Ecclesiis Augustanæ Confessionis denuò obtruderent.

LXXVII. *Thesis autem Concordia quatuor argumentorum genera confirmant.*

LXXVIII. 1. *Dicta Scripturae clarissima, quae societatem & commercium cum ejusmodi hominibus expresse & severe prohibent. Sic enim Apostolus Gal. 5, 1. Quae libertate Christus vos liberavit, stete, & nolite iterum in iugo servitutis subisci. 2. Cor. 6, 14: Nolite jugum ducere cum infidelibus: quae enim societas luci cum tenebris &c.*

LXXIX. 2. *Rationes ex Scripturis petita: 1. ab omni mala specie (qualis est collusio cum adversarijs) est abstinendum. 1. Thessal. 5, 22. 2. Scandala sunt summo opere vitanda; Matth. 18, 7. 3. Veritas Evangelij defendenda Gal. 2, 5. 4. Christiana libertas asserenda, Gal. 5, 1. 5. necessitas ceremoniarum, ut jugum intolerabile, non admittenda, Act. 15. 6. Confessio ingenua omnium articulorum, & sic quoque libertatis Christianae, edenda, Matth. 10, 32. 7. Persecutionibus non est ansa praebenda: qualem praebuit cessio illa intempestiva, ut multorum gemitus & lacrymae demonstrarunt.*

XXX. 3. *Exempla evidentissima, Pauli, qui adversarijs ne ad horam quidem cessit subiectione, in admittenda circumcissione re Adia phora, Gal. 2, 3. 4. &c. Danielis, qui non cessit etiam regio edicto, sed apertis fenestris preces ad DEVM fudit. c. 6, 10. Eleazari. 2. Maccab. 6.*

XXXI. 4. *Autoritate non contemnenda praeclearissimorum Theologorum, qui Augustanae Confessioni verè sunt addicti; tum etiam Articulorum Smalcaldicorum, ex quibus testimonia citat nostra Concordia p. 794. Quibus subjungit auctoritatem B. Lutheri, qui planè in eandem sententiam mentem suam de proposito quaestione aperuit. Concordia p. 796.*

XXXII. *Neq; sufficit quod dicant; magis ex re Ecclesiae aliquam servitutem, quae expers impietatis est, ferre, quam totas Ecclesias deserere.*

XXXIII. *In casu enim Confessionis hoc omnino negamus magis expedire: deinde servitus & libertas, stare simul nullò modo possunt aut debent: tertio, num cessio haec expers impietatis fuerit, judicent omnes, qui judicare possunt, ex Quaest. 3.*

XXXIV. *Tandem officium nostrum requirit, ut piam & ingenuam Confessionem edamus, & ea patienter feramus, quae Dominus nobis ferenda imposuerit, & hostibus Verbi DEI in nos permiserit. Concordia p. 615.*

QUÆSTIO IIX.

An Exorcismus sit ἐκ τῶν ἀδίαφορων & eius
abrogatio concedenda?

XXCV. Bello Adiaphoristico, occasione Libri Interim enato,
vix sedato; aliud exercuit has nostras Ecclesias Saxonicas, cujus Crypto-
Calvinistæ autores fuerunt.

XXCVI. Cum enim religionis mutationem statim in his regionibus
institueri se posse desperarent; Adiaphoris bellum inditebant, imprimis vero
Exorcismo infensi erant, quem ut impium, supersticiosum & Papi-
sticum abrogatum & exterminatum volebant.

XXCVII. Ceterum impium nemo dicit Exorcismum, qui scit,
quid Ecclesia, à qua institutus, hac ceremonia velit, & cur adhibeat illam.
Non quasi vis quaedam magica & singularis efficacia in verbis lateat; sed
vult esse unum ex figuris commonescientibus de doctrina.

XXCVIII. Adhibetur enim propter amicos & inimicos. Propter
amicos, i. ipsum baptizatum, qui certus esse debet, se à potestate Satanae
liberatum. Patrinos qui indubitata fidei τὴν ἀποδοχὴν Satanae &
operibus eius renunciare debent. 3. Ministros, qui discant, quanta pote-
stas illis concessa, ut Satanam ejicere possint è corde hominis, quod majus
quid est, quam corporaliter obsessum, à Satana tyrannide liberare. Etsi
enim verba quibusdam sonare videntur corporalem obsessionem; illi tamen
sciant, non in legendo sed intelligendo Exorcismum consistere, non in verbo-
rum folijs, sed sensu rationis: ut eruditè explicat Chemnitius, parte 3.
L.C. p. 391.

XXCIX. Propter inimicos, Anabaptistas & Sacramentari-
os, qui statuunt infantes esse natura sanctos, nec sub potestate Satanae: cum
tamen sint filij iræ, in regno Satanae, & nisi baptizarentur, aeternū perirent.

XC. Exorcismus ergo Ecclesie inventum cum sit, adiaphoron etiam
erit: & propterea sicut Ecclesia potestatem habet tales ceremonias mu-
tandi & pro re nata abrogandi: ita hodieque potest Exorcismum anti-
quare.

XCI. Cur ergo tam acriter restiterunt nostrares Theologi
crypto Calvinistis abrogationem ejus urgentibus. 1. Ecclesia
non libera erat, sed pressa tyrannide Calvinianorum: Ergo mutatio
illa licita non erat. 2. Abrogatione illa infirmiores graviter offen-
debantur;

debantur; non autem ponendum offendiculum fratri Rom. 14, 13. 3. Ecclesia mirè turbabatur, id quod historie illius temporis testantur. 4. Calviniani sub hac abrogatione falsorum dogmatum incrustationem, & dominium in nostras Ecclesias querebant.

XCII. Erat ergo casus Confessionis, ubi ne ad horam quidem cedendum subiectione adversarijs, sed libertas, ad quam vocati, fortiter defendenda fuit.

QUAESTIO IX. Quid de Adiaphoria Pontificiorum statuendum?

XCIII. Rectissime quis verbis Christi Pontificios alloqueretur: Quare vos transgredimini mandatum DEI, propter traditionem vestram, Matth. 15, 3. Verè enim majoris estimant, & magis etiam obligare putant, Papae somnia & constitutiones, quam divina mandata.

XCIV. Sumamus locum de Sacramentis: Baptismus & Coena Domini, sunt Sacramenta à Christo instituta: his quinque adjungit Pontifex pro autoritate, qua valet in Ecclesia, summa: Ea divinè instituta aequat, Concilium Tridentinum Sess. 7. Can. 1. mox Can. 3. in sublimiorem dignitatis gradum extollit, & supra Sacramenta à Christo instituta collocat. Quia scilicet Papa potest in terra, quod DEVS in caelo, imò etiam plus potest, quam ipse DEVS.

XCVI. similiter Can. 13. statuit, si minister quid ex Pontificijs ritibus, in solenni Sacramentorum administratione adhiberi consuetis omittat, etiamsi formam institutionis divinè legitime seruet, atrociter eum & mortaliter peccare: E contra, si minister tantum Pontificijs ritibus servit, etiamsi Coenam Dominicam una sui parte mutilet, totam actionem Sacramenti in diversum genus sacrificij transformet, nihil quicquam peccare, sed cultum Deo gratissimum prestare. Et tandem summa eò redit, ut in administratione Sacramentorum, major habeatur ratio rituum, qui ab hominibus inventi & recepti quam caeremoniarum, quae ipsa Filij Dei voce instituta & mandata sunt, Chemnitius part. 2. Exam. Conc. Trid.

XCVII. Nulla ergò verè Adiaphora apud Pontificios invenire licet: quia quae ab illis ut Adiaphora proponuntur: Nec sunt media, quia in eorum partem verbo Dei contraria, vel certe opinionis cultus, mirri & necessitatis conspurcata & illicita redduntur.

XCVII. Nec sunt libera, quia sine peccato mortali omitti non possunt. Libera quidem sunt Pontifici, qui pro lubitu mutare potest, sed hic potest obligat Ecclesiam, ut omisso fiat peccatum.

XCVIII. Multo minus non sunt onerosa, multitudine enim ita obruunt suos auditores, ut propter illa verbum Dei negligatur, Sacramenta conuincantur, & in ijs meritum vite aeternae collocetur.

Q U A E S T I O X.

Quid de Adiaphoria Calvinianorum statuendum?

XCVIIII. Et hi sunt caeci Duces, excolantes culicem, & Camelum deglutientes Matth. 23, 24. Vbi enim Adiaphoria est, ibi vel mandatum vel interdictum fingunt: contra, ubi mandatum expressum habetur, ibi Adiaphoriam admittunt.

C. Demonstrabimus id in loco de Sacramentis: Aqua in Baptismo vi verborum Christi necessaria; sed Beza in defectu alio etiam liquore baptizare permittit. Panis & vinum, Corpus & Sanguis Christi, materia sunt Sacramenti Coena, & propterea de essentia: sed Beza loco panis & vini, si desint, alias res quae ad panem & vinum analogiam quandam habent, admittit, corpus vero Christi & sanguinem, sicut & reliqui, plane excludit, & in tertium caelum relegat. Consecratio, vi mandati Christi, non omittenda: sed haec Anhaldis, Idololatrica, & Antichristiana; imò nullius momenti ipsis est recitatio verborum super elementa, nec ad elementa, sed ad populum debere illa recitari, aut omnino omitti statuunt.

CI. Sed quid de Adiaphoris sentiunt: Altare ferre nolunt: privatas domos Sacramentorum distributioni inservire posse negant: panis figuram & accidens impugnant; tempus fractionis panis certum & fixum constituunt; elementa in manus accipi, non per alium in os ingeri decernunt.

CII. Quid ergo dices, differunt Calviniani & Pontificij? Parum certe, nisi quis velit dicere: Pontificios à dextra in partem praecepti exorbitare, quia cultus rationem affingunt: Calvinianos à sinistra in partem interdicti, quia mutant & abrogant summo cum furore Adiaphora. Medij inter hos Lutherani liberis liberè utuntur, & ita à quoque in ceremonijs retinent.

F I N I S.

822 A 33

ULB Halle 3
 001 586 408

Sb

EO-Ry
03.101

DM7

ber

